FOAIE DE CULTURĂ ŞI EDUCAŢIUNE
APARE DUMINECA
Anul I, No. 33 — 1 leu — Opt pagini — 12 Decemvrie 1921 Cluj

Anor Universitatea Română necesară Cluj. 291

Cultura Poporului

GAZETA SOCIETĂŢII „CULTURA POPORULUI"
SUB CONDUCEREA COMITETULUI DE ACŢIUNE A „CULTUREI POPORULUI"

Prim Redactor: V. Chiru — Administraţia: Piaţa Cuza Vodă 16 — Redacţia: Str. Dorobanţilor 11 — Secretar: V. Micşeară

ABONAMENTE ANUALE: pentru cititori .. .. .. 30 Lei | pentru autorităţi .. .. 60 Lei | pentru întreprinderi financiare .. .. 100 Lei

CHEMARE,

Mulţi dintre fraţii noştri români, în momente de desnădejde, luptând cu greutatea şi amarul vieţii din provinciile subjugate s'au dus în ţări îndepărtate ca să-şi agonisească cele trebuincioase vieţii, şi mai ales să respire aerul libertăţii care le lipseşe. Cei mai mulţi, şi mai toţi din Ardeal, unde greu apăsă jugul robiei, s'au dus în America unde au înfiinţat colonii româneşti, făcând cunoscut numele de Români şi vrednicia românească, până în cele mai îndepărtate ţări ale lumii.

Către aceşti fraţi duşi printre străini, „Cultura Poporului" vine să-şi îndrepte azi glasul său:

Când aţi plecat fraţilor de la casele voastre, părăsindu-vă ogorul strămoşesc, căsuţa părintească în care v'aţi născut, bisericuţa satului vostru cu mormintele cari vă trezeau furtuni de amintiri, aveaţi cuvânt temeinic să o faceţi, căci legea eră nedreaptă pentru voi, cari, deşi cei mai numeroşi pe pământul Transilvaniei şi cei mai vechi ocupanţi ai acestui pământ, totuşi nu aveaţi drept la o viaţa sufletească liberă, nu aveaţi voe să vorbiţi limba voastră, nici să vă inclinaţi în legea voastră şi nici să adunaţi voi tot rodul muncii voastre, căci de cele mai multe ori voi eraţi robi pe moşiile „domnilor" de alte neamuri.

Dar astăzi lucrurile s'au schimbat; tot pământul românesc dezrobit formează o singură ţară, iar noi, toţi Românii de pretutindeni suntem la olaltă aşa cum au mai fost şi altă dată, atunci când împăratul Romei a adus pentru întâia oară legiunile sale de soldaţi de au colonizat Dacia şi atunci când voevodul Mihai cel Viteaz-Domnul Ţării Munteneşti zdrobind pe toţi duşmanii cari ţineau în robie fraţi de ai noştri, i-au unit pentru o scurtă vreme sub domnia lui.

În fericirea pe care noi o trăim astăzi nu uităm că datoria noastră cea mai sfântă este să facem ca această unire să fie veşnică, lucrând din toate puterile noastre la întărirea şi propăşirea scumpei noastre Românii.

Dar munca pe care o aveţi de făcut în toate direcţiile este uriaşă şi puterile noastre nu covârşesc mărimea acestei munci.

De aceea gândul ni se duce la voi, care fără voia voastră, sub apăsarea nevoiei, v'aţi părăsit pământul şi vă chemăm să veniţi înapoi la căsuţele voastre părăsite.

Veniţi să muncim împreună la întărirea şi apărarea ţării noastre, pe care stăpânitorii de eri o pândesc şi din afară şi din lăuntrul hotarelor noastre, cu gândul de a se folosi de orice moment de slăbiciune spre a-şi înfăptui din nou stăpânirea lor nedreaptă.

Veniţi să completaţi rândurile noastre rărite prin plecarea voastră, ca să nu lăsaţi, în aceste goluri, să pătrundă străinii!

Veniţi fraţilor acasă, ca să aduceţi României, puterea braţelor voastre, ţăria sufletelor voastre cu toată experienţa de viaţă şi de muncă pe care aţi adunat-o trăind printre străini.

Veniţi fraţilor acasă.

Căsuţele voastre părăsite, biserica satului vostru, cu mormintele părinţilor şi ale străbunilor vă cheamă înapoi.

Veniţi, căci România are nevoe de voi.

V. N. PETALA.

Proprietatea

Socotiţi că întreaga ţară românească ar fi împrejmuită cu un gard, aşa cum aţi văzuţi îngrădite casele şi curţile voastre.

Ţara fiind foarte întinsă, gardul ăsta numit hotar, sau graniţă, nu se poate face cu adevărat.

Aşa ne-am vorbit cu vecinii noştri, hotărind pe unde trece hotarul sau frontiera, ştiind de partea cui este fiecare palină de pământ, după cum ştim şi noi până unde se întind pogoanele ori hectarele noastre din câmp, şi nu ne încurcăm şi nici nu înfigem brazda în pământul vecinului la arat.

Când intră vitele streine în arătură, le ducem la oborul de gloabă, proprietarul lor ne plăteşte paguba, fără să murmure, fără să încerce să scape, că nu ar fi hotar, fiindcă cu toţii ne respectăm avutul fiecăruia dintre noi, şi cu toţii ştim până unde ni se întinde pământul deşi pe loc, în câmp nu este nici un gard.

În sate, gardurile străjuesc ogrăzile şi nimeni nu intră în bătătura ta, fără voie, fiindcă de ori şi ce silnice te apără legea şi ţi se îngădue să te aperi şi tu.

Între popoare, de asemeni o lege hotărăşte cum să se împace neînţelegerile dintre ele şi când unele dintre aceste popoare nu se supun hotărîrii acelor legi, intervine Puterea Armată şi impune datoriile încălcate, fiindcă dreptul de proprietate se păstrează nu numai între fii aceluiaşi popor, ci şi între popoare.

Acest drept de proprietate, născut din muncă, sfinţit prin muncă, trebue păzit cu preţul vieţilor noastre.

Cu ce muncă grea tu, părinţii şi copiii tăi, aţi arat, aţi semănat, aţi săpat şi v'aţi prăpădit atâtea zile ale anului să însămânţaţi peticuţul vostru de pământ.

Ce aţi zice toamna când s'au copt bucatele, dacă haimanalele oraşului ori nevoiaşii satelor ar veni să vă ia rodul, spunându-vă că sunt şi ei oameni şi au dreptul să mănânce ca şi voi? Nu i-aţi pune pe goană, nu i-aţi alungă cu pietre, trimiţându-i la muncă, nu i-aţi întreabă ce au făcut ei în zilele când pe voi v'au ars soarele, v'au bătut ploile şi aţi muncit neodihniţi?

Care ar fi omul să încrucişeze braţele pe piept când i s'ar răpi folosul muncii lui?

După cum părinţii voştri, avându-vă pe voi, tot aşă şi voi având copii, vă strângeţi nevoile din munca voastră, puneţi câteceva de-oparte, creşteţi o vită, faceţi o colibă, cumpăraţi un petec de pământ să-i lăsaţi copiilor, cărora cu orice chip aţi vrea să le uşuraţi munca mai târziu.

Îi daţi la şcoli să fie mai ştiutori, decât aţi fost voi, la meseri, la negoţ, strâmtorându-vă cum puteţi, fie spre a le strânge bani pentru negoţ, fie spre a-i învăţa meşteşugurî, fie spre a-i învăţa carte.

Cheltuiala asta e munca voastră pe care o economisiţi, asupra căreia aveţi dreptul de stăpânire şi care formează capitalul.

Şi învăţătura copiilor, şi meşteşugul, şi capitalul pus în negoţ e preţul muncii voastre greu şi sfinţe ca însuşi sfânta voastră muncă.

Economiile voastre ori cum ar fi întrebuinţata, în ori şi ce întreprindere ar fi băgata, în casă, în maşini, în pământ, în lucruri trebuincioase în negoţ, în viţă, în învăţătură, formează proprietatea voastră numită capital.

Ce aţi zice, când câţie netrebnici, cari au zăcut toată viaţa în cârciumi, s'au desfătat cu ceeace câştigau din munca lor, ori oameni de nimic cari nu au muncit de fel, ar veni să se aşeze în casele voastre, să vă ia vitele, maşinile, uneltele şi tot avutul vostru, iar pe voi ce învăţaţi carte şi trăiaţi pe urma acestei învăţături să-i rugă să le ajutoreşcă şi să-i facă robi?

V'aţi putea învoi să vă răpească ceeace este al vostru, pe motivul că are nevoie şi el de tot ceeace aţi adunat voi?

Cu viaţa voastră, cu toată îndârjirea vă veţi apăra avutul împotriva celor ce vor să vină de-a gata, fără muncă, să vă ia ceeace aţi adunat voi.

Sub fel de fel de motive, pătrunzând între noi, oamenii fără căpătâi din alte ţări şi de alte neamuri, au pus ochii pe averea şi belşugul nostru şi caută să ni-l răpească.

Îi veţi dovedi uşor: amestecaţi între muncitori îi sfătuesc să nu mai muncească, le aţâţă dorul de a pune stăpânire pe fabrici trăind însă pe spinarea şi din ajutorul acestor lucrători.

Îi veţi găsi răsăriţi ca buruenele rele între voi spunându-vă să răpiţi proprietatea aproapelui vostru, ispitindu-vă, povestindu-vă minunea traiului uşor şi fără muncă.

Nu le ascultaţi vorbele!

Dacă le veţi cercetă obârşia veţi afla că nu sunt din ţară, că neamul lor a rătăcit veşnic de alungul veacurilor în lumea largă, că nicăeri nu au făcut nimic, că în nici o parte nu au sporit munca patriei în care au trăit, că au trăit din munca noastră şi a băştinaşilor ţărilor prin care au rătăcit, cum trăieşte viermele din sucul bogat al rodului.

Ei nu au proprietate fiindcă nu au muncit să adune, ei nesocotesc avutul fiecăruia dintre noi, fiindcă nu au muncit niciodată.

Voi toţi ce sunteţi cu adevărat Români şi vă daţi socoteala cu câta jertfa a adunat, cu ce amar a apărat şi câţ sânge şi câtă muncă a risipit neamul nostru în trecut să adune ceeace avem astăzi, strângeţi-vă la olaltă; nu vă lăsaţi înşelaţi, apăraţi Proprietatea Românească de lăcomia streinilor de neam.

Când vi-se va spune că avutul vostru trebue să fie al tuturora, nu vă lăcomiţi că vecinul vostru are mai mult, fiindcă şi puţinul vostru ce-l aveţi împărţindu-se cu trântorii numeroşi, fără căpătâi ce ne-au invadat ţara, nu vă va mai rămâne vouă.

Întrebaţi pe toţi aceşti aventurieri:

„Voi l-aţi apărat în războaie?"

„Voi l-aţi întins hotarul?"

„Părinţii voştri risipiţi pe tot globul pământesc au făcut vre-o jertfă pentru noi, au adunat ceva pentru voi?"

„Care este munca făcută de voi în această ţară, ce legături aveţi cu ea?"

Isgoniţii veşnic dintre voi şi ascultaţi, numai de îndemnul de muncă al strămoşilor voştri, gândiţi-vă la ceeace trebue să lăsaţi copiilor voştri, iubiţi proprietatea isvorită din munca cinstită şi grea şi respectaţi cu tot sufletul vostru curat munca şi dreptul altuia.

V. Chiru.

Cuvântul nostru

MUNCA

Duminecă în 6 Nov. c. și-a ținut d. Gavril Tripon prima conferință, în fața unei săli archi pline, din seria anunțată sub titlul *„Din legile vieții"*. A fost frumoasă, interesantă, și a ținut încordată atenția auditorului aproape o oră întreagă.

D-sa începe prin a spune, că viața este izvor de bucurie, că e de origine divină, că e semănată pretutindeni în univers, că-și are legile ei de evoluție și prosperare, că e perfectibilă la infinit, și că este eternă în chintesența ei. Legile vieței sunt nenumărate. Știința și experiența omenească nu le poate află pe toate, dar le cercetează mereu, și s'au aflat deja multe. Din legile cunoscute ale vieții vorbește despre: a) muncă, b) cumpătare, c) solidaritatea între oameni. f) solidaritatea cu lumea nevăzută și cu universul.

Duminecă a vorbit despre muncii, ca urmări inevitabile ale muncei, ca urmări inevitabile ale acestei legi.

Primul muncitor în univers e divinitatea, care a creat, crează și conservă totul. Legile vieții cunoscute și aplicate fac progresele în viață; ignorate, aduc dezastrele, catastrofele, căderea regresul în mod inevitabil. Aceasta e sancțiunea.

D. Tripon continuând spune: orice muncitor, muncind de plăcere și conștiencios, primește în sufletul său o pace, o mulțumire, o înseninare, o veselie. Cel ce nu muncește, nu are acesto daruri; umblă fără de țintă, îl omoară timpul și plictiseala, trece la distracțiuni vinovate, strică și trupul și sufletul cu îndeletnicíri păcătoase. E pururea nemulțumit cu sine și cu toată lumea. E hărțăgos, și în cele din urmă sfârșește cu o mare cădere morală. Muncitorul harnic trăește bine și se îmbogățește după munca lui. E folositor tuturor și căutat, cinstit de toți, ajunge la un moral superior și prin aceasta la multă cinste și reputație în societate.

Cel ce nu lucră, ajunge la sărăcie, oricât de bogat ar fi fost la început; ajunge să câștige disprețul tuturor, și cu timpul chiar nici el nu se mai prețuește; trece la umbră și întunerec, își pierde multe virtuți, cade mereu și tot mai adânc.

Muncitorul zelos pururea merge înainte în viață tot mai mult. Muncitorii din ateliere și fabrici, cei ai pământului și cei din laboratoare, cei dela catedră și clinici au făcut în decursul veacurilor, inspirați de mama natură și de divinitate, toate descoperirile mari și mici, cari au dus și duc omenimea înainte cu lumina și iscusința lor. Aceasta e altă sancțiune. Cei cari nu au lucrat și nu lucrează, nu au dus niciodată spre mai bine soarta omenească. Ei rămân povara și blestemul omenirii. Aceasta e sancțiunea pentru ei. Regres continuu, căderea continuă, până la infinit, decă nu se întorc cu timpul.

Muncitorii zeloși, intelectuali și cu brațul, dau dovada strălucită, că munca nu e robia, ci desrobire generală și individuală; că munca nu e blestem și osândă, ci act divin de salvare, de mântuire pentru individ și pentru țară. Aceasta însemnă, că o țară, cu multe bogății naturale, poate să fie săracă și robită economicește și tributară — la străini — dacă poporul ei nu muncește de ajuns și pe toate terenele.

Dacă însă agricultorii lucrează bine și pe de-a întregul câmpul; dacă în toate atelierele mici și mari, cât și în fabrici de tot soiul, se muncește mult și bine și se produc de toate, ce trebuesc unui popor în țara lui, — atunci s'a făcut mântuirea economică a acestui popor; el nu mai importă nimic dela alte popoare, sau foarte puțin, ei devine în lume stăpân și neatârnat; și banii lui, valuta lui nu vor merge în jos nici odată. El rămâne stăpân pe sine, bogat și neatârnat, cinstit de lume și căutat de ea. Munca lui generală și multă l-a pus în picioare și în cinste în fața lumii. Nu mai cerșește munca și produsele altor popoare, și nu ajunge la umiliri sau păgubiri.

Dacă însă un popor nu muncește de ajuns, atunci vine robia, sărăcia și disprețul pe acel popor.

Munca e desrobirea, libertatea, cinstea și bogăția, ca sancțiune divină, iar celor neîncrători și risipitori — contrariul.

Creșterea în familie

Despre China, uriașa republică din partea răsăriteană a Asiei, au auzit toți, cari au învățat, cu ispravă, cel puțin la școala primară. Dar foarte puțini știu, că la Chinezi întreaga viață morală și religioasă se întemeiază pe *familie*. Căsătoria e socotită și la ei, cu toatecă sunt păgâni, drept datorie sfântă pentru orișicine, căci celce nu întemeiază familie e socotit nu numai om stricat, dar chiar ucigaș al neamului său.

Legătura între părinți și copii e socotită ca și cea dintre cer, adecă dzeirea și oameni. Cea dintâi datorie e cinstea și dragostea copiilor față de părinți. In privința aceasta merg așa de departe, încât bărbatul și soția au mai mari îndatoriri față de părinții lor decât unul față de celalalt. La ei stima față de părinți e ca o lege de stat, căci, zice învățătura lor: „Celce stimează pe părinți, va stimă și pe regele și acesta va stimă în supușii săi pe copiii săi".

Ascultarea copiilor față de părinți e fără margini și orice judecător e dator să condamne fără cercetare pe copilul, pe care l-ar acuză tatăl său.

Un mare învățător al lor zice: „De vor greși părinții, fiul să le arete greșala cu smerenie și blândețe. Dacă ei se supără pentru mustrarea, pe care lo-a făcut-o fiul, acesta să se străduească a le arătă ascultare și cinste tot mai mare, apoi iar le va arătă greșala. Chiar dacă părinții supărați îl vor bate, să nu-și arete mânia, ci să fie cu respect tot mai mare față de ei".

Datoria cea mai înaltă a fiului e să îngrijească de părinții lui îmbătrâniți, iar dacă moare tata sau mama, să-i jelească timp de trei ani.

Creșterea copilului începe la Chinezi înainte de naștere, dovada cinstea și îngrijirea, de care se bucură femeile însărcinate. Ingrijirea aceasta o mai dovedește și faptul, că Chinezii au cărți despre ajutorul, care trebue dat la nașteri, încă din timpuri străvechi, când la noi nu se pomeniă de așa ceva.

Dar și despre *învățători*, cari sunt ajutoarele părinților la creșterea copiilor, găsim la Chinezi învățături vrednice de urmat. O vorbă chinezească veche zice: „Pe celce l-ai primit ca învățător trebue să-l cinstești întreaga lui viață ca și pe tatăl tău". Iar dela învățători cer să aibă o înțelepciune deplină și să se îndeletnicească numai cu creșterea elevilor săi, îndeplinindu-și mereu datoria. Pentrucă numai în modul acesta vor ajunge să se bucure de cinstea ca celor din Țara Răsăritului (China). Invățătorii, cari se ocupă de comerț sau de alte lucruri străine, sunt disprețuiți și de părinți și de copii.

Un alt popor străvechiu, care a dat o deosebită atențiune educațiunii, e cel din *India*, țară mare în sudul Asiei. Apreținid pe deplin însemnătatea femeii, care e mama, ea se bucură de o stimă înaltă. Ei zic: „Acolo unde femeile sunt stimate, zeii se veselesc; unde sunt disprețuite, înzadar cinstim pe zei". Inșelarea fetelor, apropierea de soția altuia sunt pedepsite cu moartea.

O deosebită atențiune au dat ei culturii, fie a minții, fie a inimii. Ei zic: „Un fiu lipsit de învățături și de virtute e ca un ochiu orb. Un copil bine crescut e o binecuvântare, dar nu o sută de copii lipsiți de creștere bună și de cultură; pentrucă luna singură împrăștie mai curând întunerecul decât multe stele. Cunoștințele sunt comoara cea mai prețioasă, căci nu pot fi nici răpite, nici nimicite".

La acest popor se dă o deosebită atențiune și creșterii religioase, care trebuie să fie temelia educațiunii. Legea lor învață: „Omul înțelept să caute să-și câștige cunoștințe și avere ca și când nu ar fi supus morții, dar datoriile religioase să le împlinească ca și când moartea l-ar fi pe buze".

Atât Chinezii, cât și Indii sunt popoare păgâne, dar învățăturile lor despre educațiune, pe cari *le și urmează*, fac din ei pildă bună și pentru noi creștinii, la cari, durere, crește tot mai mult numărul părinților, cari dau o creștere rea copiilor lor.

Victor Lazăr.

Intrarea triumfală a lui Mihai Viteazul la Alba-Julia

Evenimentul cel mai strălucit din trecutul nostru românesc, care a luminat conștiința noastră națională în bezna veacurilor trecute, ca un fulger în noaptea întunecoasă, a fost, fără îndoială, intrarea triumfală a lui Mihai Viteazul în Alba-Iulia, ca cel dintâiu Domn al tuturor Românilor.

Această intrare triumfală s'a întâmplat în ziua de 1 Noembrie stil nou 1599, adecă în ziua tuturor Sfinților la romano-Catolici. Episcopul romano-catolici. Episcopul ro- Napragyi, fostul cancelar al principelui Andreiu Bathory i-a trimis înainte cheile cetății, iar când marele voevod Mihaiu se apropiă de „Poarte St. George" i-a eșit el însuș înainte cu o ceată aleasă de preoți, îmbrăcați în toată parada bisericească, binecuvântându-i și dorindu-i domnie lungă, curată și plină de biruințe nesfârșite. Nu știm ce va fi răspuns voevodul și peste tot dacă a răspuns. Martorii au uitat să ne spună. Și au uitat, poate, fiindcă au fost cu totul covârșiți de impresia ce le-a făcut noul domn. Deși era de 41 de ani, Mihaiu nu arătà mai mult de 36. „Cu părul ars (negru), oacheș la față, de statură înaltă și uscățiv, el avea ochii negri, cufundați în cap, și privirea fioroasă — era tăcut și gânditor". Așa îl descrie un Italian, care l-a văzut atunci. Domnul călăriă pe un mândru cal sârbesc de coloare albă, frumoasă, și înaintea lui erau purtați de frâu alți opt cai cu șele și frâne aurite și argintate. El însuș erà îmbrăcat într'o manta albă de mătase cu fire de aur țesute prin ea și mai purtând și o tunică de aceeaș materie. Șoimi de aur, semnele familiei sale, închideau ca niște copcii late gura mantiei, prinzându-se în ciocuri. La brâu îi atârnă o sabie scurtă turcească, încovoiată în teacă de aur ce sclipeà de pietre scumpe. Capul i-l împodobià o căciulă ungurească cu fuf de pene negre de cocor. In picioare purtà încălțăminte de piele fină gălbuie-roșcată. In loc de curele îi înfășurau pulpele și fluerele până la genunchi panglici de mătase galbină, bătute în pietre scumpe. Opt trâmbițași suflau un cântec, după obiceiul turcesc, însoțiți de sunetul tobelor de metal. Altul era rândul flautiștilor și al celor ce ziceau din fluer. Pe urmă o bandă de zece Țigani cu capul goi, cântând din alăute și ghitare cântece naționale. La dreapta și la stânga Domnului mergeau pe jos câte opt pagi, îmbrăcați ușor ca de fugă, fluștirând încoace și încolo. In urma voevodului veneau steagurile Bathoreștilor luate ca trofee în bătaie. Apoi urmau boierii mari și mici, toți călări, și rândurile nesfârșite de ostaș și de popor de rând. Se zice că pe drum Mihai ar fi întrebat pe Ștefan Bodori, unde crede că trebuie să tragă în gazdă? „In palatul principelui Andreiu, fără îndoială!" răspunse acesta. Mihaiu îi tăià cuvântul: „Oare și acum mai e al principelui Andreiu? Nu sunt eu învingătorul?" (Vezi mai multe la dr. Ion Sîrbu, Istoria lui Mihai Vodă Viteazul II. Răzmirițele și politica lui din afară. Partea I. 1598 până 1599. Cuprinderea Ardealului. București „Carol Göbl" 1907, pag. 338-339).

Intrarea aceasta a învingătorului Mihaiu vrea s'o eternizeze „Asociațiunea" printr'un monument ce vrea să ridice la Alba-Iulia. De aceea tot Românul și omul de bine e dator să-i dea ajutorul trebuincios, cumpărând cât mai multe bilete dela loteria „Asociațiunii" din Sibiu, strada Șaguna 6, ori dela băncile mai de seamă din toate centrele, fiindcă această loterie are, între altele, și scopul de a da ființă vrednică acestui mare monument.

Pagina literară

APUS

— Trei jumătate; la 4 trebue să vie Marta, gândi Marcel Troteanu privind distrat ceasul. Il băgă în buzunarul vestei, închise cartea în care citise şi cu pas domol se apropie de fereastra larg deschisă, prin care odată cu lumina soarelui de Mai năvăleà mirosul adormit de tei înflorit, adus de o molcomă adiere de vânt.

Pe aleele parcului dantelarea umbrelor tremurânde a frunzelor lăsà între ele lacuri de lumină în care se vedeau trecând ca şerpuirea unui fir de păr muşculiţe ce dispăreau în umbra deasă. Mai departe, în baia de lumină, pe nisipul cald al aleii, doi porumbei albi lăsându-se săgetători din înălţime, se opriră alături ciugulindu-şi graţios penele lustruite. Un bâzâit ascuţit al unei albine ce trecu chiar pe lângă urechea lui Marcel, îl făcut să-şi ferească fără voe capul şi urmărind-o cu privirea o văzu lăsându-se pe un trandafir de lângă fereastră, unde, cu aripile mişcate încet la fiecare respirare, începu să adune cu grabă materialul trebuitor măestrituluí şi dulcelui ei laborator.

— Frumuseţe, iubire şi muncă, iata ce ne graieşte natura, gândi Marcel. Ură, sfâşiere şi minciună, iată ce -nţelegem noi, îşi continuă el gândul şi un zimbet de nesfârşită durere îi întunecă o clipă privirea blândă. Minciuna, veşnica minciună ne întunecă judecata şi bunul simţ, ne înăbuşă sentimentul de dreptate şi frumos strângându-ne în murdarele ei ghiare, până ajunge a face din oameni nişte papuşi respingătoare care se urăsc, se sfâşie, murind stupid în mocirla egoismului. Până când va ţineà aceasta şi cine ne va scăpà oare?

Din Septembrie trecut Marcel Troteanu ocupà catedra de istorie şi filozofie dela liceul din acest orăşel de munte, în care viaţa se scurge monotonă iarna şi plină de măreţie în timpul verei când firea îşi pune haina ei strălucitoare.

Intr'o seară la cinematograf, venind mai târziu, cu greu şi-a găsit locul său, aşezându-se lângă o femei tânără, plăcută fără a fi frumoasă, care a răspuns c'o simplă înclinare a capului la salutul său, urmărind cu atenţie splendidele vederi din Elveţia, deşănate tremurat pe pânza albă. Dar când se făcu lumină văzu în stânga acestei femei pe vechiul său coleg de liceu şi facultate, Vasile Ioanid, acum procuror la tribunalul local. Ioanid i-a prezentat pe nevastă sa, spunându-i că e licenţiată în litere.

— Tu, absolvent al aceleiaşi facultăţi, zise Ioanid, şi cu vizurile de care sunt sigur că nu te-ai vindecat, vei avea cu cine pune la cale omenirea flămândă de adevăr şi frumos, cum ziceai odinioară. Aceleaşi visuri o chinuese şi pe Marta. Se vede că e un defect de organizare a facultăţilor noastre de litere.

— Nu, dragă Vasile, răspunse Marcel râzând, defectul e în fireà voastră, a celor care nu ne puteţi pricepe.

Troteanu par'că vede şi acum privirea de mulţumire ce i-a aruncat-o atunci Marta.

Ioanid, fire posacă, de o inteligenţă nu tocmai largà, se mărginise la cetirea şuvoiului de legi ce inundà mica noastră tărişoară şi ajunsese un magistrat-automat care aplicà cu cea mai perfectà indiferenţă ploaia de articole pe care le mânuià cu multe precizie, însă nu căutase nici odată a ceti între rânduri şi nici un sentiment nu-l încălzeà în mersul încet dar sigur în ierarhia magistrturii. De altfel om fără nici un viciu, blând, bun şi cinstit erà ceea ce în vorbirea comună se numeşte „bărbat ideal". Isi iubeà femeia şi copilul cu dragostea calmă a unui om ce-şi „cunoaşte datoria". Dar nici o apropiere sufletească între ei, nici o potrivire de vederi şi dorinţi. Duceau înainte o viaţa liniştita şi relativ mulţumită, convinşi amândoi că nu se vor puteà pricepe niciodată şi se supuneau de bună voe şi cu resemnare cerinţelor „unei căsnicii serioase" cum ziceà adeseaori Ioanid. Lumea în care trăiau vedeà la ei o căsnicie ideală, râvnită de toate fetele ce doreau să se mărite şi nimeni nu cunoşteà prăpastia ce despărţeà aceste suflete, care de trei ani trăiau împreună. O ceaţă de nepăsătoare linişte stăpâneà în casa lor.

El, urmând drumul între casă şi tribunal, cu nesimţirea unei maşini bine construite care se duce şi vine fără a simţi această mişcare. Mâncà totdeauna mult şi cu poftà caracteristică oamenilor ce sunt o adâncă satisfacţie în faţa unor mâncări alese. De la 1 până la 3 în zilele libere şi noaptea de la 10, după ce studià dosarele pe adoua zi, singura lui lectură, dormitorul răsunà de sforăitul său zgomotos.

Ea, cufundată între cărţile ei dragi, nu eşià decât foarte rar, pentru a se supune unor convenienţi sociale sucite şi anoste; nu primià decât două, trei familii care totdeauna o plictiseau şi din ce în ce se alipeà mai mult de micul ei Mircea, care abià începuse sa vorbească. Când, cu mânuţele lui grăsute şi albe îi înlănţuià gâtul linindu-şi căpuşorul cu păr blond şi cret de obrazul ei, îl ziceà: „tali eti dela gă mamicule" o adevărată fericire îi străluceà în ochi, şi din ploaia de sărutări se auzeà râsul cristalin al băiatului care se înăbuşeà.

Şi deodată, în viaţa sa cu linişte de mormânt, în care adormiseră pe veci iluziile şi speranţele de odinioară, apăru Marcel Troteanu, care întrupà întregul ei ideal.

De câteori în serile târzii de toamnă, după discuţiile frumoase cu Marcel la care bărbatul ei azistà fără a luà parte, rămâneà pe gânduri şi regretul de a-l fi întalnit atât de târziu îi strângeà inima. Dar sufletul ei perfect cinstit nu vedeà în Marcel de cât pe omul cult, distins, cu care se poate legà o prietenie sinceră, ce fatal trebuià să se nască din potrivirea ideilor, din dorinţa comună spre bine şi frumos. Insă, după cum o apă, care încet, pe nesimţite, sapă în dreapta şi în stânga malurile, oricât de înalte ar fi ele şi tocmai când te aştepţi mai puţin o prabuşire neprevăzută te lasă ametit şi continuz, tot asemeni din prietenia adâncă şi puternică se naşte fără voe iubirea şi te pomeneşti la o cotitură a vieţei copleşit de acest sentiment dureros de dulce.

Când după o lipsă de opt zile, Marcel reveni la ei într'o seară, Marta îşi simţi inima încălzită de un sentiment necunoscut încă şi abià atunci îşi dădu seamă că simte pentru el mai mult de cât prietenie.

Trei luni trecură fără a aduce nimic nou. In zădar aşteptà Marta un cuvânt sau un gest care să-i arăte iubirea ce de altfel o ceteà profund şi sincer în ochii lui Troteanu.

Un sfârâit urmat de patru lovituri puternice ce sunară strident în auzul lui Troteanu îl trezi din visare şi-l făcu să privească spre ceas. De abia atunci auzi trilurile fermecătoare ale unei privighitori, care din umbra teiului înflorit cântà măreţul ei imn de iubire. Din depărtare, îi răspunse alta, dar cântecul ei nu se auzeà în întregime; numai notele mai puternice ajungeau ca un slab tremolo ca şi cum n'ar fi vrut să tulbure liniştea firii. Un fluturaş alb năvăli în zbor tremurat şi după ce se odihni o clipă pe masă se ridică par'că supărat se roti puţin în cameră şi văzând că nu găseşte ce doreà eşi lăsându-se inte pe cel dintâi trandafir ce găsi în drumul său, unde rămase nemişcat, cu aripile întinse sorbind parfumul suav.

— Poate nu va veni, gândi Marcel. Aşi dori să nu vie deşi trebue să avem o explicare hotărîtă. Nu se mai poate să ne chinuim la infinit şi trebue să judecăm liniştit.

Tocmai când se gândeà să-şi reinceapă lectura se auzi un ciocănit uşor. Se ridică, şi grăbit merse să deschidă. In uşă apăru Marta.

— Bună ziua, Marcel.

— Bine ai venit draga maa prietenă

COPIII

Dau busna copiii în casă;
Aduc sânziene şi crini,
Şi toată mireasma din câmpuri
Şi zâmbet în ochii senini.

Indată 'mpletim şi cununa
Pe rând fiecăruia dăm,
Şi'n horă mă prind cu copiii,
Şi toţi laolaltă cântăm...

Acum de-ai veni să ne vezi
— Incetul şi fără de veste —
Ai spune că'n lume sunt toate
Cum noi le ştiam din poveste...

Dar busna ei iese din casă,
Şi'n soare îmi par sburători,
Ci numai cununa-mi rămâne
Pe frunte cu veştede flori...

G. Talu.

— Spune drept, mă aşteptai? intrebă ea surizând.

— Fără îndoială, odată ce mi-ai promis că vii.

— Şi dacă n'aş fi venit?

— N'ar fi fost nimic, răspunse el serios. Imi urmăream visurile admirând natura.

— In adevăr e o zi frumoasă. Şi la tine e aşa de frumos! Parcul vecin e un rai. Cum pot fi oamenii aşa de răi văzând atâta măreţie, mă intrebam odinioară. Am văzut foarte multă lume, dar pe nici o figură n'am cetit plăcerea de a trăi în mijlocul atâtor frumuseţi. Bogătaşi răsturnati în automobile luxoase priveau de sus la pietoni şi vedeai lămurit mulţumirea lor de a alergà c'o viteză nebună lăsând în urmă un miros nesuferit de benzină, parfumul bogăţiei; cucoane ţinere sau vrând să pară tinere în trăsuri cancinate, care nu eşiseră de cât pentru a etală rochii scumpe şi suprafeţe de piele goala; bărbaţi de toate vrâstele ce urmăreau cu priviri obraznice pe femeile cari în naivitatea lor se cred admirate; funcţionari nevoiaşi alergând grăbiţi la birourile lor, muncitori încovoiati de greul vieţii, cu privirea obosită în care fără sa vrei citeşti grija zilei de mâine; şi nici o figură luminată de reflexul soarelui de Mai, nici o privire senină şi sinceră, nici un gest de admirare pentru cântecul tăcut al naturei. Oameni nefericiţi.

Marta se apropie de geam şi respirând adânc aierul îmbălsamat privi lung şi-surizând pe Marcel, care sprijinit cu o mână de spătarul unui fotoliu o învălui intr'o privire caldă şi bună.

— Se poate să nu te simteşti îmblânzit când trăeşti asemenea cline frumoase? Se poate să nu iubesti aflându-te într'un cadru atât de măreţ? Se poate? intrebă Marta.

— E greu în adevăr, răspunse gânditor Marcel, si totuşi...

— Da, întrerupse Marta şi totuşi continuăm a ne minţă.

Il privi lung vroind să-l cetească până în fundul inimii. Troteanu îi suferi privirea şi devenind deodată de o trista seriozitate zise c'un uşor suspin:

— Ai zis draga mea, că ne minţim şi nu inţeleg bine ce vrei să spui.

— Minţim Marcel, minţim. E multă vreme de când ne iubim. Nu, nu, te rog nu răspunde. O ştiu bine; am cetit-o în ochii tăi, în melancolia ta, în resemnarea tăcută şi cu atât mai dureroasă, cu cât nu ne putem vorbi. Mie îmi eşti atât de drag, că n'am clipe le fericire de cât atunci când eşti lângă mine, când putem vorbi liniştit şi serios, când te pot privi. Şi totuşi ne minţim.

— Nu draga mea, nu ne minţini, ne *cuminţim.*

— Da? Marcel. Acesta este răspunsul tău sincer? Nu, nu, nu e adevărat. Nu numai prietenia care ne leagă, e altceva mai mare, mai sfânt, mai sublim.

— E prietenia Marto, răspunse el fără a o privi. *Nu trebue* să fie de cât prietenia, zise el şoptit. Nu trebue să ne otrăvim viaţa cu dorinţi şi visuri nerealizabile. Ni s'au inorucisat la un moment dat cărările vieţii, fără a aveà putinţa să mergem alături mai departe, căci drumurile noastre se vor desparţi din non. E fatal. Ne-am întalnit prea târziu! A, nu, nu, stiu ce vrei să spui! Ne cunoaştem atât de bine şi ne potrivim atât de mult spre nefericirea noastră, încât ştiu de mai înainte ce o să-mi spui. Cred că ai puteà intr'un moment de rătăcire să faci supremul gest de voinţă lăsând pe Ioanid, vezi c'am ghicit? Dar nu trebue! Nu! Ar fi o crimă la care dacă aşi luà parte n'aş aveà linişte toată viaţa. Dacă între noi ar fi remuşcarea de a fi înşelat buna credinţă a unui om, care nu mi-a făcut nici nu rău şi care nu e vinovat că nu poate ridicà privirea spre cer şi cugetarea spre frumos, iubirea noastră ar fi chinuita de regrete târzii şi ne-am învinui unul pe altul până când din iubirea de acum n'ar rămâneà nici măcar prietenia atât de trebuitoare unor suflete alese. Nimic mai grozav, mai sfâşietor de dureros de cât nepăsarea ce se aşterne

Din toate

peste o iubire puternică, dar nepotrivita din pricina datoriilor care ne cheamă în părţi opuse. Să rămânem prieteni, buna mea Marta.

— Poate să ai dreptate, deşi acum nu te pot pricepe. Văd că suferi, şi tu ai mai multă voinţa, zise Marta, privind cu ochii înrouraţi parcul luminat de soarele ce începuse a se ascunde în coama pădurii de brad.

— Pentruce a trebuit să te întâlnesc, zise ea după o lungă tăcere? Va trebu să sting lumina blândă, care începuse să strălucească atât de frumos şi ademenitor în noaptea vieţii mele.

Cu ochii înourati de lacrimile unei cumplite păreri de rău, Marta privea în parc fără să vadă jocul de umbre şi lumini.

— Da, da, este o nemărginită greşală în graba cu care noi femeile ne unim viaţa cu primul necunoscut, înşelându-ne cu părerea că o căsnicie poate trăi fără acel puternic sentiment al dragostei după care inimile noastre sunt însetoşate.

O rândunică, în zbor grabit, se strecură sub streşina, de-asupra ferestrii, la cuibul ei, unde puişorii golaşi cu ciocurile larg deschise aşteptau hrana. Marcel puse uşor mâna pe umărul Martei şi c'un gest liniştit îi arătă cuibul.

— Mircea, şopti el. Iată înalta mângâere ce-ţi rămâne. Ce s'ar face el fără tine? Te-ai gândit la asta? Cu ce drept să-l răpeşti tatălui, care îl iubeşte atât de mult? Cu ce drept să-i zdrobeşti viaţa acestui om şi mai cu seamă cum as puteà face această crimă, când din copilărie mă leagă de el nu numai prietenia, dar chiar un puternic sentiment de recunoştinţă.

— Mulţumesc Marcel, răspunse ea strângându-i mâna Da, ai dreptate!

— Vezi dar că tot eu voiu aveà mai mult de suferit. Tu eşti legată de viaţă. Cu timpul Mircea va fi singura ta grijă şi cea mai nobilă totodată.

Soarele se ascunse după munţi lăsând în urmă o dungă luminoasă. Parcul căzu în umbră şi mirosul teilor se nuanţă mai puternic.

Marta se ridică repede. Un adânc regret i se ceteà în ochi. Cu privirea perdută în depărtare şopti:

— A apus! .. şi totuşi de abià răsărise!

Apoi întorcându-se, întinse mâna spre Troteanu.

— Prieteni, nu-i aşa Marcel?

— Da, Marto, prieteni, numai prieteni, şi veşnic prieteni.

Vladimir Nicoară.

Datorie

Duşmani fărădelege, au aşezat anul trecut în Sfatul ţării o bomba care a omorît câţiva nevinovaţi şi a îmi răştiat un legitim sentiment de îndignare pe tot cuprinsul ţării noastre.

Răufăcătorii, — cu toată truda autorităţilor — n'au fost descoperiţi până acum în ultimul timp, când unul dintre ei vroind să se care peste graniţă la duşmanii care îl sfătuseră şi-l platiseră ca să săvârşească crima de care am vorbit, a fost prins de soldatul grănicer Halinca Alex.

Criminalul, în lupta sa desperată a tras un foc de revolver rănind grav pe soldat, care totuşi nu l-a slabit pe ucigaş, dându-l pe mâna autorităţilor.

Vrednicul ostaş a fost vizitat de ministrul de războiu şi acolo, în spital, a fost decorat, avansat la gradul de sergent, dându-i-se un premiu de 5000 lei şi o colectă de 15000 lei, pentru vrednicia sa şi chipul strălucit cum a ştiut să-şi facă datoria.

Acest ostaş, pătruns de sentimentul datoriei şi de dragostea cu care îşi apără ţara în faţa duşmanilor care încearcă s'o dărâme, este din ţara Moţilor, din acel colţ mândru al Ardealului, de unde Avram Iancu a împrăştiat minunile vitejiei sale şi a dragostei de moşie.

Nu ne-am îndoit nici odată că sentimentele, care făceau mândria strămoşilor nostri, au fost totdeauna vii în inima fraţilor nostri din Ardeal. Dar ne place a constată că un ostaş ardelean a afirmat cu fapta sa că ştie să-şi facă datoria până la cea mai grea jertfă: aceea a vieţii sale, atunci când interesul ţării şi neamului său o cere.

In gestul măreţ al ostaşului din ţara Moţilor par'că vedem revolta grămădita de-alungul veacurilor triste şi pline de suferinţe, cum izbucneşte nestăpânită, atunci când duşmani ascunsi şi vicleni caută să unelteasca pentru năruirea României mari.

Pilda vie a acestui vrednic fecior din ţara Moţilor să ne fie îndemn spre datorie.

Gh. M.

Trei ani dela Unirea Ardealului

Săptămâna ce a trecut ni-a adus o neuitată serbătoare— sărbătoarea unirii cu ţara mamă spre care ne-am ţinut aţintiţi ochii o viaţă cu dragostea dulce şi duioasă a celor despărţiţi, cari au însă vie în inimi nădejdea că au să se îmbrăţişeze odată şi atunci pentru totdeauna.

Serbătoarea aceasta din neuitată zi de Joi ce a trecut o ştie toată suflarea românească şi cu atât mai mult noi Ardelenii.

Este pomenirea zilei de 1 Decembrie 1918, ziua când bătrânele ziduri ale Alba-Iuliei s'au cutremurat din temelii, ziua când Ardealul întreg, adunat la Alba-Iulia a spus lumii întregi nedreptatea ce ni s'a făcut până atunci şi a arătat subjugătorilor noştri că ni s'a umplut păharul cu otravă.

S'a zguduit atunci de fericire pământul întregului Ardeal şi din adâncul măruntaelor lui păreà că izbucneşte c'o furie nestăpânită de lavă în erupţie, gemătul înfricoşător al martirilor noştri naţionali cari din adâncul mormântului strigau „Acum ori nici odată".

Şi n'a fost atunci în ţara aceasta un singur suflet de Român care să nu se fi cutremurat la auzirea celor mai dumnezeeşti cuvinte ale pământului — dreptate şi libertate. Acolo la Alba Iulia Mihai Viteazul a pus pentru prima oară în bătaia vântului stindardul idealului nostru naţional.

Acolo în bătrâna cetate s'au înmormântat acum 3 ani ultimile zvârcoliri ale nedreptăţii şi ale sclăviei—şi pe ruinele lor s'au întronat dreptatea şi libertatea.

Mare a fost şi este pentru noi ziua aceasta a Alba-Iuliei, atât de mare, în cât inimile noastre nu ştiu cum s'o sărbătorească mai dumnezeeşte, cum să o păstreze mai frumoasă şi mai neatinsă.

In clipa în care a răsunat la Alba Iulia hotărîrea Ardealului nostru românesc, inimile noastre au tresăltat cum n'a mai tresăltat inimă, şi iubitoare s'au deschis pentru cei de peste Carpaţi, cari mureau pentru noi în lupte cu cel mai sălbatic vrăşmaş, cari sângerau şi îndurau necazuri şi nevoi numai cu gândul la desrobirea noastră.

Unde se poate închipui ceva mai înălţător decât doi fraţi care-şi întind mâinile unul spre altul ca să se îmbrăţişeze, decât o mamă şi un fiu despărţiţi cari [illegible] chiar cu preţul vieţii lor toate piedicile şi aleargă să se strângă în braţe?

Aşa s'a întâmplat la Alba-Iulia: acolo ne-am îmbrăţişat după ce înainte de aceea am dus greul jugului strein cu ochii plânşi, cu gurile încătuşate, bătuţi, schinjuiţi, morţi chiar; ne-am îmbrăţişat acolo, după ce mama îşi trimesese pentru noi pe ceilalţi fraţi ai noştri la moarte, la foamete, tifos şi celelalte năpăsti la care i-au trimis de dragul desrobirii noastre în Moldova suferinţelor neamului. Când ne gândim la aceste suferinţi ale noastre şi ale fraţilor de peste Carpaţi şi când ne gândim la ziua de veşnică pomenire a desrobirii dela Alba-Iulia, mi-se pare acum, deşi abia 3 ani au trecut, că au fost demult, demult, că n'au fost aceste năpraznice suferinţi milenare decât un vis rău.

Intr'adevăr un vis rău au fost. Astăzi ne zimbeşte în faţă viitorul adevărat, ne-am trezit la viaţa noastră de popor care va arătà lumii, dacă până aci n'a prea putut, că unde am pus noi de azi înainte vorba trebuie să ţină întreaga lume socoteală de ea.

Şi de aceea trebuie să serbătorim ziua aceasta altfel; nu numai cu predici, cu discursuri şi serbări, fiindcă nu mai are nevoie nici un Român să i-se spună ce e ziua aceasta, o ştiu doar toţi. Altfel trebuie sărbătorită. Să ştie oricare Român ori unde este, că nu vom fi vrednici de ziua aceasta decât dacă vom arătà că suntem oamenii ce trebuie astăzi. Nu numai viteji în luptă. Românul a fost şi nu poate să fie decât viteaz în luptă. Românul care cinsteşte ziua unirii trebuie să o cinstească învăţând carte, învăţând meşteşug, învăţând pe alţii care nu ştiu, stând acolo la plugul, la cartea, la cancelaria lui, în şcoala lui fără să cârtească împotriva ţării, că nu-l îmbuibă cu de toate. Românul ştie ce-i Alba-Iulia, şi acel care nu ştie nu-i Român adevărat, nu-i e ertat să asculte vorbă de hulă la adresa ţării şi nici să spună el vorbe de acestea sau să aplece urechea la vorbe streine, la gânduri de răscoală. El, Românul adevărat trebuie să ştie atât: să muncească mult, mult ca să se îmbogăţească şi îmbogăţindu-se el să înavuţească ţara; trebue să înveţe ca să nu poată râde străinii de noi.

Atunci şi numai atunci viitorul pe care l-au pecetluit la Alba-Iulia va fi într'adevăr viitorul nostru, de aceea pentru noi Alba-Iulia să însemneze aceste două lucruri: muncă înţeleaptă şi carte.

Ştefan I. Paul.

APEL

Nr. 112—1921.

Domnule Director,

Avem onoare a Vă rugà să binevoiţi a da loc (în mod gratuit) în proximul numar al preţioşului D-voastră ziar, alăturatului Apel al Societăţii noastre urmat de Apelul A. S. R. Principesa ILEANA.

Convinse că ne veţi sprijini în acţiunea noastră prin preţioasa D-voastră publicitate, Vă rugăm să primiţi pe lângă vile noastre mulţumiri asigurarea distinsei noastre stime.

Cluj, 12 Noembrie, 1921.

Pentru Comitetul Crucii-Roşii

M. Suciu
secretară.

APEL.

Crucea-Roşie Română fil. Cluj în urma Apelului Domniţei ILEANA organizează o colectă printre copii la toate şcoalele din loc, cerând câte *1 leu* dela fiecare copil în favorul copiilor tuberculoşi. Când aducem această în publicitate rugăm pe toţi părinţii ca în ziua de *18 Noembrie* a. c. să pună la dispoziţia copilului său acel *1 leu*, care destinat pentru copiii slabi, venind din mâini fragede către tovarăşi suferinzi va înfăptui cea mai înduioşetoare acţiune a milostivirii creştineşti.

Cluj, din şedinţa de Comitet dela 27 Oct. 1921.

M. Suciu, secretară. *Sidonia Docan*, preşedintă.

Apelul domniţei Ileana

Veniţi copii să ne jucăm un joc nou — Cel mai frumos din jocuri! — De-a Crucea Roşie, Crucea Roşie a noastră a copiilor.

— EU ŞTIU —

Mai întâi să-mi scrieţi, toţi, din toate colţurile ţării noastre. Să-mi spuneţi cum vă chiamă şi unde şedeţi şi ce faceţi.

Apoi am să chem, într'o zi pe cei din Bucureşti.

Şi în celelalte oraşe, alţi copii vor face la fel şi se vor pune în legătură cu noi cei din Bucureşti şi dacă se va puteà astfel şi la sate ar fi şi mai bine!

Vom scrie şi copiilor din alte ţări, ca să învăţăm şi noi dela ei şi ei dela noi!

Să fim mulţi, mulţi, cât mai mulţi.

Pe fiecare an să dăm, cum vom puteà, cerând dela părinţii noştri (sau din bani economisiţi de noi) câte un leu, câte doi, cei bogaţi mai mult şi avem să strângem bani, apoi îi vom da Crucii Roşii, celei mari, că ea ştie ce să facă cu aceşti bani şi dacă ar mi fi vreo dată alt războiu să ajutăm şi noi pe soldaţii noştri şi să le mângâiem, copiii, cum au făcut cei mari.

Şi vom face şi altele multe.
Am să vă spun când veţi veni.
Nu e aşa că e frumos jocul?

Acum numai să-mi scrieţi ca să începem jocul cât de curând.

Vă îmbrăţişez şi vă sărut.

Ileana,
Domniţa României.

CITITORII NOŞTRI, mai ales cei dela sate precum şi moseriaşi şi muncitori de orice fel, cari doresc a înfiinţa orice fel de coopcrative precum şi îndrumări speciale, să se adreseze inspectoratului cooperaţiei din Transilvania şi Banat, Str. Lunei 54, Cluj.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ştiinţa pentru popor

IGIENA ŞI MEDICINA POPULARA

Imbrăcăminte

II

Veştmintele de lână, cari se poartă pe dinafară se pot purtà şi vara, fiindcă ele nu absorb razele soarelui şi nu sunt aşa de calde ca celelalte stoţe. Ne putem lipsi de flanele dacă ne obicinuim corpul cu răceala, intărindu-l în contra frigului prin spălături generale cu apă rece făcute în fiecare zi, vara şi iarna.

Intru cât priveşte forma hainelor, ea depinde de climat, de obiceiu, de profesiuni (meserii), etc., aşa că nu mă voiu ocupà de ea aci. Tot ce trebue să spun este că veştmintele este bine ca să fie destul de largi pentru ca nici o parte a corpului să nu fie strânsă, pentru ca mişcările să să facă liber, slujba organelor să să indeplinească în mod normal şi circulaţia s;ngelui să nu fie impedecată. Nu trebue să ne luăm după *modă,* după cum din nenorocire se ia aproape toată lumea, mai ales femeile, ci să ascultăm de poruncile igienii ori de câte ori ne facem haine.

Despre imbrăcămintea copilului mic am vorbit pe larg în No. 3 al *Culturii Poporului,* aşa că aci ma ocup numai de aceea a omuhui mare. Voiu incepe cu *cămaşa,* care acopere trunchiul şi membrele superioare; ea are ca slujbă să apere pielea de atingerea cam aspra a celorlalte haine de pe deasupra ei. La ţăranii nostri, mai ales în timpul verii, când ei nu mai poartă altă haină, cămaşa este un apărător in contra arşiţei soarelui, în contra vântului şi a ploilor, in contra frigului primăvara şi toamna. Ea reguleaza intrucâtva şi funcţiunile pelii, este chiar un curăţilor al ei, prin urmare este măsura traiului igienic s'au neigienic al celui ce o poartă; după cămaşe poţi judeca cât de mult ţine la curăţenie purtătorul el, precum şi mijloacele de cari dispune pentru a duce un traiu sănătos. La oraşe se poartă cămăşi făcute din pânză de bumbac, de in, de borangic, iar la sate mai mult din pânză de cânepă şi mai rar de in. Ori din ce fel de pânză ar fi făcută cămaşa, ea trebue să fie croită aşa incât să nu facă multe increţituri când stă pe corp, pentru ca să nu irite pielea, să fie destul de largă ca să nu strângă nici o parte a corpului, mai ales gâtul. Guierile moderne, strimte şi inalte nu sunt bune. Cămaşa de zi nu trebue să servească şi pentru noapte; este rău obiceiul acelora cari poartă cămasă de noapte pe sub cea de zi. Cămaşa de noapte să umple de sudoare şi de alte necurăţenii şi fiind astfel imbăcsită ea impedecă slujba regulata a pielii, din care pricină omul nu se simte bine, pe câtă vreme dacă ai o cămaşe curata ai o simţire plăcută şi pare că eşti mai voiu. Ţăranii noştri poartă cămaşa neschimbată ziua şi noaptea, intreagă săptămâna, ceeace este foarte nesănătos. Prin urmare, este bine ca fiecare să aibă cămaşe de zi şi cămaşe de noapte, cari să se schimbe cât să poate mai des; igiena cere cel puţin de două ori pe săptămână, atât cămaşa de zi, cât şi cea de noapte.

Ceeace am zis despre cămaşe se potriveşte intocmai şi pentru pantalonii cari să poartă pe dedesupt, pentru *ismene,* pentru cari trebue sa să observe curăţenia cea mai mare. Dintre toate hainele omului, rufăria trebue să fie cea mai curată, căci ea se murdăreşte mai iute şi mai mult fiind în atingere cu pielea, şi prin urmare schimbată şi spalată cât se poate mai des.

Despre imbrăcămintea de pe deasupra ar fi prea lung ca să vorbesc aici, mă voiu mărgini numai să dau câteva reguli generale, şi anume: imbrăcămintea să nu fie făcută după modă, ci după cerinţele sănătăţii; forma, coloarea şi ştoja să fie alese după etate, ocupaţiuni şi anotimpuri; mai bine două haine mai uşoare şi mai comode decât o haină grea şi strânsă, fiindcă intre acele două să afla un strat de aer, care face şi el cât o haină apoi putem imbrăca şi desbrăcà una din haine după trebuinţă; hainele să nu fie strânse ca să nu impedece mişcările, digestiunea (mistuirea) respiraţia (răsuflarea) şi circulaţia sângelui. Hainele fiind un receptacol (primitor) de lichide şi de miazme cari iasă din corpul omului, trebue schimbate cu atât mai des cu cât sunt mai aproape de piele, cum este rufăria (lingeria).

Prin veştminte se pot transmite o mulţime de boale molipsitoare, microbieue, cum sunt: angina difterică, oftica, pojarul, scarlatina, vărsatul, tusa măgărească, şi altele, precum şi multe boale de piele: râia, cheliu, bubele dulci, etc., pentru care nu este bine ca omul să sà servească de haine vechi, de hainele purtate de alţii, decât numai după au fost bine sterilizate în etuva de dezinfectare, iar dacă aceasta nu se poate face, mai bine este ca hainele cari au servit la bolnavi să să ardă, iar nu să să impartă de pomană, după cum din nenorocire se face aşa de des peka populaţia săracă a oraşelor şi pela sate.

Incălţămintea

O incălţăminte bună trebue să apere piciorul în contra frigului, a umezelii şi a lovitiurilor. Ea însă nu trebue să fie un instrument de tortură, cum de obiceiu se intâmplă pe la oraşe, unde lumea se imbracă mai mult după cerinţele *modei,* decât după acelea ale *igienii.*

In adevăr, oraşenii şi mai cu samă femeile sub pretextul eleganţei poarta incălţăminte mici, cari le strâng degetele incălecându-le unele asupra altora şi le schilodesc picioarele. *Nu trebue să uităm niciodată că trebue să avem incălţăminte potrivite după picioare, iar nu picioare după capriciile modei şi ale cismarului.*

Este foarte greşită ideia de a luà măsura piciorului ţinându-l ridicat in aer, pe câtă vreme în călţămintea trebue sà fie purtată de picior când calcă pe pământ. Prin urmare cere ca măsura să fie luată cu băgare de sama pe piciorul descult şi in odihnă. Măsura trebue luată pentru fiecare picior în parte, căci nu se potriveşte intocmai piciorul drept cu cel stâng, şi acum numai este obiceiul, nici chiar la sate, de a schimbà cismele dela un picior la altul!

Incălţămintele trebuiesc potrivite după mărimea picioarelor; să nu fie *prea scurte,* nici *prea strimte,* pentru ca să nu ne supere la mers, să nu ne facă să schiopăm, să nu ne facă *bătături* sau să ne infunde unghiile în carne, nici să nu ne schilodească degetele. O incălţăminte scurtă sau strimtă ne strânge piciorul şi impedecă circulaţia sângelui, producând furnicături, amorţeli, *varice* (lărgirea vinelor) şi chiar rani. Pentru a ocoli acestea sunt mai bune ghetele cari să incheie prin şireturi decât acelea cu gume elastice sau cu nasturi, pe cari nu putem să le strângem după voinţă şi după cum piciorul este mai umflat sau mai desumflat.

Incălţămintele nu trebue de asemenea să fie *prea largi,* ca să joace piciorul în ele, căci în acest caz ele pot produce rosături (escoriaţiuni), cari sunt foarte dureroase şi uneori primejdioase. Forma incălţămintelor are mare importanţa, căci ele nu este bine ca să fie ascuţite la vârf, pentru ca să nu strângă şi să incalece degetele: cele mai bune şi mai comode sunt acelea cu vârfurile late şi rotunzite pe la colţuri, în cari degetele stau în voia lor.

Talpa să fie destul de groasă pentru ca să ne apere de frig, de umezeală şi de lovituri, mai ales când avem de umblat mult şi când suntem ocupaţi mai mult cu lucru inafara de casă. *Pielea* incălţămintei, adecă *căputa,* să fie mlădioasă şi mai subţire, pentru ca să să dedele la mişcările piciorului, fără să-l rănească, dar destul de tare pentru ca să-l apere de influenţele exterioare.

Tocurile sau călcâiele să fie late, bine aşezate şi nu inalte, dar nici prea joase ca să nu ne supere la secul piciorului când umblăm. Tocurile inalte de 10—12 centimetri, subţiri şi aşezate aproape la mijlocul tălpii, după cum le place la damele din ziua de astăzi, sunt o nenorocire pentru mers, putând da naştere la scrintiri de picioare foarte primejdioase.

Incălţămintea făcute din *stofă* inlesnesc mersul, dar nu ne apară de frig şi de umezeală; ele sunt bune numai pentru cei prea simţitori, pentru ceice stau în casă şi numai în timpurile calde şi uscate.

Dr. Vasile Biamu
Autorul Dicţionarului Sănătăţii.

Mulsul vacilor

Vaca cu lapte constituind una din principalele bogăţii ale plugarului şi chiar a ori cărui om gospodar, este necesar ca să poată spori, să ştie fie care, că pe lângă hrana şi ingrijirea bunii ce trebue să se dea vacii cu lapte, mai trebueşte să aducă la indeplinire şi următoarele zece porunci, cari sunt:

I. Inainte de a se incepe mulsul trebue spălat bine ugerul şi ţâţele, apoi să se şteargă cu o pânză sau ştergar alb, ca astfel să fie curate şi uscate. Dacă ugerul şi ţâţele sunt murdare de bălegar, trebuesc spălate cu apă căldiţă. Să nu se spele nici odată cu apă din vasul în care se face mulgerea, acel vas trebue să fie totdeauna curat ca cristalul.

II. Mulgătorul inainte de a incepe mulsul, trebue să-şi spele bine mânele cu săpun şi să se şteargă cu o pânză curată.

Este nevoe să o facă aceasta, fiind că mulgând îi ajunge laptele pe mână şi dacă este nespălat, necurăţenia de pe mână se inmoae de lapte şi se scurge în vasul de muls. Astfel laptele poate căpătà miros, ba chiar se corăsleşte la fiert, deci devine neplăcut la mâncare şi strică sănătatea.

III. Cele dintâi picături de lapte să se mulgă jos, iar nu în şuştariu sau in vasul de muls, fiindcă pe vârful ţâţâlor se află o gropşoară pe unde se scurge laptele. Această gropşoară de multe ori este plină cu gunoaie sau diferite sâmânturi de boale, care pot să strice laptele şi să dea boală oamenilor.

IV. Inainte de a mulge în vas, rând pe rând să se mulga din fie care ţâţă câte un strop de lapte în palmă şi să-l miroase, căci se poate intâmplà că vre-o ţâţă să se inbolnăvească iar laptele din ea să se strice. Dacă laptele are culoarea roşietică sau albăstrue, de multe ori şi cu miros greu, atunci laptele din acea ţâţă nu-l mulgem în vas ci jos, căci acea ţâţă este bolnavă. Laptele muls din celelalte ţâţe să nu se amestece cu laptele de la alte vaci, dacă mai are, şi să fie bine fiert separat şi să cheme doctorul veterinar ca să constate boala şi să dea medicamente pentru vindecare.

V. Mulgerea să se facă cruciş, adică ţâţă dreaptă din inainte cu ţâţa stângă dindărăt şi apoi cea stângă din faţă cu cea dreaptă din urmă. In acest chip se mulge mai uşor şi să capată lapte mai mult. In acest mod mulgeau şi bătrânii Romani.

VI. Mulgerea să se facă cu multă băgare de seamă, adică să nu se strângă ţâţa tare, să nu se pişte ugerul, ori să-l lovească, căci atunci vaca se infricoşeaza şi nu mai stă la muls, nici nu sloboade laptele. Trebue umblat cu mare blândeţe în timpul mulsului; prin blândeţe chiar vacile cele mai spărioase slobod laptele tot şi din contră cu asprime şi bătae devin mai sparioase.

VII. Când e vremea mulsului, trebue să fie linişte, atât in grajd cât şi în jurul grajdului. Fiind linişte deplină, îţi este mai mare dragul să vezi cum stă vacă nemişcată şi rumegă fără să-i pese tot timpul cât o mulge, pe când dacă este sgomot şi persoane străine in jurul ei, mereu se miscă, ba de multe ori dând cu piciorul varsă şuştarul.

VIII. Mulgerea trebue să se facă repede şi fără intrerupere, dacă am pris două ţâţe cruciş le mulgem până la ultima picătură şi numai după aceea începem la celelalte două, pe care după ce le mulgem tot aşa de bine, ne intoarcem iarăşi la cele două pe care le-am muls dintâi.

IX. Ugerul să fie golit bine de lapte, adică să se mulga tot laptele, până la ce-i din urmă pic.

Este de mare importanţa acest lucru de oare ce laptele care se mulge la urmă este mult mai gras ca ce-i ce se mulge la inceput. S'a constatat că laptele de la inceputul mulgerii are 2—3% grăsime, pe când cel muls la urmă are 7—8% grăsime. După ce s'a terminat mulgerea se spală iarăşi ugerul vacii, se usucă şi apoi se ung ţâţele cu puţină vaselină.

X. Vasul in care se mulge *vaca* nu trebue ţinut în grajd, nici în o cameră cu miros de mâncare etc., ci trebue ţinut la un loc curat, după ce mai intâi a fost spălat bine, căci dacă vasul are miros, atunci şi laptele prinde miros şi nu dispare nici prin fierbere.

Ori şi cine va aduce la indeplinire aceste 10 porunci şi va hrăni vaca bine va aveà lapte mult şi bun, cu care va creşte sănătos şi zdravăn.

Dr. C. Ionescu,
med. veter. major.

Istoria — Țara — Legendele noastre

DIN ISTORIA NEAMULUI ROMANESC

Așezarea altor neamuri printre Români

Țiganii

Țiganii nu sunt cei din urmă popor venit pe pământul românesc, fiind mai vechi decât Evreii, Tătarii din Dobrogea și Bulgarii. Numărul Țiganilor din întreaga Românie e greu de stabilit. Atât în vechea Românie — la orașe mai ales — cât și în ținuturile foste odinioară sub stăpânirea străină a guvernului dela Pesta, ei au fost trecuți, dacă nu mai știau limba țigănească, la neamul, al cărui limbă o vorbiau, așadară la Români sau la Unguri. In România veche se socotesc însă cam douăsute mii de Țigani, in Transilvania vre-o 75 mii, in Basarabia vre-o 12 mii. E un număr destul de frumos, dacă ne gândim, că cu toată starea de jos, în care au fost ținuți și s'au ținut și singuri, Țiganii nu s'au lăpădat nicicând de pământul românesc, nici nu au dat mâna cu dujmanii neamului nostru, ei trebue să ne fie cu mult mai simpatici decât alți venetici, cari nu sunt atât de oacheși ca ei.

Data sigură a venirii Țiganilor în România nu e cunoscută. Nici nu e mirare, căci ei au fost un popor nomad, care s'au strecurat în cete venind de peste Dunăre și cutreerând, unii puțini până în ziua de azi, tot în cete pământul românesc. După față, dar mai ales după limba lor se dă cu socoteală, că ei ar fi venit din India (Asia de meazăzi). Intr'adevăr, limba lor se aseamănă cu vechea limbă sanscrită, vorbită în timpurile vechi în India, limbă, cu care au asămânare și limbile romanice, germanice și slavice din Europa.

Toți Țiganii din România sunt urmașii celor ce au trecut mai întâiu prin Peninsula-Balcanică, căci în limba lor se găsesc cuvinte grecești, pe cari nu le găsim în limba românească. De asemeni toți Țiganii din Europa, afară de cei din Italia, trebue că au trecut mai întâiu prin România, căci au în limba lor și multe cuvinte românești. Din România au trecut în Ungaria, de aici în Polonia, Rusia, Germania, Franța, Spania și Anglia.

In Muntenia sunt amintiți mai întâiu într'un document dela 1387 dat de Mircea-Vodă și spunând, că a dăruit mănăstirii Cozia 40 familii de *Ațigani*. Aceștia erau deci robi (sclavi). In Moldova sunt amintiți mai întâiu într'un document dela 1428, ceeace nu înseamnează, ci ei să nu fi fost și ceva mai înainte acolo. Un lucru e sigur: Țiganii au venit în Moldova din Muntenia, dovadă numele românești, mai ales muntenești (Mircea, Vlad), pe cari le au acești Țigani moldovenești. In Sorbia, și peste tot în Peninsula-Balcanică, Țiganii sunt dovediți prin documente încă din jumătatea dintâiu a secolului al 14-lea (la 1348 într'un document al țarului Dușan al Serbiei).

In Transilvania, cea mai veche amintire despre Țigani se face tot într'un document dela Mircea-Vodă, înainte de 1418, când dăruește boerului Costa pământuri și Țigani în Țara Făgărașului, al cărei duce eră Mircea. Dela 1423 înainte, Țiganii sunt amintiți mai des în documentele ardelene.

In Muntenia și Moldova, Țiganii au ajuns cea mai mare parte în cea mai grea robie. Și dintre cei liberi ajungeau mulți, din cauza mizeriei sau și a lenei, în robie, căci se vindeau de bună voe, ca să-și asigure adăpost, mâncare și îmbrăcăminte.

După stăpân, Țiganii erau *domnești*, *boerești* și *mănăstirești*.

Cei domnești erau ai Domnului (domnitorului țării). Aceștia duceau o viață liberă, fiind nomazi (cortorari). Unii dintre ei se ocupau cu stringerea aurului din nisipul râurilor și se numiau rudari sau *aurari* (zlătari). Birul, pe care îl dau aceștia Domnului, eră patru dramuri de aur pe an. Ursarii, lingurarii și toți cortorarii erau de asemenea socotiți domnești, adecă liberi. Toți Țiganii, cari veniau din țară străină, erau socotiți tot domnești. Incercările de a robi și pe Țiganii domnești au avut drept urmare fuga lor din țară, așa că Domnii deteră porunci, ca ei să nu poată fi robiți.

Se'nțelege, că și Domnul aveà pe moșiile lui Țigani robi, pe cari îi puteà dărui sau vinde.

Robia Țiganilor eră asemenea cu robia (sclăvia) din timpurile mai vechi. Ei puteau fi vânduți ca și vitele, și dacă la început membri unei familii nu puteau fi despărțiți la vânzare, prin secolul al 17-lea și al 18-lea, când se încuibaseră Grecii fanarioți în România veche, încetă orice milă și copilul eră smuls delângă părinți și vândut, întocmai cum făceau Americanii cu Negri lor până pela 1860.

Țiganii domnești erau împărțiți în sălașe, fiecare sălaș având și vătavul său.

Cea mai grea viață o aveau Țiganii *boerești*. Boierul aveà asupra lui putere nemărginită: îl puteà bate cu vină și fără vină, să-l pună în lanțuri, să-i ia nevasta și copilul, să-l vândă, să-l schimbe, să-l dăruească, să-l trimită chiar la ognă, numai să-l spânzure sau impuște nu-l puteà. Toate slujbele dela curtea boerească le îndepliniau Țiganii. Ei erau argați, văcari, herghelegii, bivolari, porcari, prășitori, secerători, bucătari (ce murdărie trebuie să fi fost în bucătăriile boerești!), pitari, vizitii, grădinari, croitori, cismari, fierari, lăutari și serviau la masă. Din Țigance, boeroaicele își formau cusătărese, spălătorese, țesătorese, bucătărese, doici și servitoare în casă. Chiar și copiii boerilor erau lăsați în grija Țigancelor, cum vedem de altminteri și astăzi cocoane, mame nevrednice, lăsându-și copiii pe mâna servitoarelor și servitorilor. Unii boeri dau anume copiii de-ai Țiganilor lor să învețe o meserie. Aceasta poate să o fi învățat de la boerii ruși, cari lăsau pe unii iobagi ai lor să învețe o meserie, apoi le dau drumul la orașe, ca să căștige, dând o parte din căștig boerului.

In timpurile vechi, proprietatea imobilă, afară de case, nu erà atât de prețuită ca astăzi, pentrucă cerealele nu puteau fi exportate. Avuția erà socotită după aurăriile, hainele scumpe, dar mai ales mulțimea vitelor și a Țiganilor, cari formau proprietatea unui boer. De aceea și legiuirile din timpurile acelea erau foarte aspre în ceeace privește pe Țigani. Procesele pentru un „suflet" de Țigan ajungeau până la curtea domnească, țineau uneori cu anii și erau foarte costisitoare.

In Transilvania (și Ungaria) Țiganii s'au bucurat de mai multă libertate. Aici cetele lor erau sub conducerea unor voevozi recunoscuți de autorități. Dela regele Sigismund avem un document din anul 1423, prin care se poruncește tuturor nobililor și autorităților din Ungaria să lase neturburat pe veovodul lor numit Vladislav (Vlad), iar certele dintre Țigani să fie judecate numai de acest voevod. Dar și în Transilvania erau îndatorați la anumite lucrări, fără să fie însă robiți ca în Dacia inferioară. Plângându-se Țiganii din Transilvania, că sunt asupriți, dieta (camera) întrunită în 1560 la Aiud hotărește, ca fiecare Țigan să plătească la reședința județului un bir de un fiorin pe an.

In fine sună și pentru acest neam nenorocit ziua libertății. Incă înainte de anul 1848, toți Țiganii domnești și mănăstirești fură declarați liberi, iar la 1856 și Țiganii boerești, pentru aceștia dând statul despăgubire boerilor, cari nu au vrut să renunțe la ea. Incă de mult se pornise din partea unor tineri boeri luminați, în frunte cu Vasile Alexandri, propaganda pentru liberarea lor din robia, care a fost o rușine pentru stăpânii lor.

La orașe, din Țiganii emancipați (liberați) înainte de 1848, s'au ridicat în a treia generație chiar și avocați, funcționari, ingineri ș. a., dovadă că și acest popor poate să de oameni cari să se ridice peste starea culturală a Țiganilor.

Victor Lazăr.

Țiganii și racul.

Niște Țigani iubitori de pește, Doamne ferește, găsiră tot umblând după pește un rac. Pesemne că nu mai văzuse raci — până atunci — că-i vârîse pe toți în draci, mai ales când un danciu mai fricos strigă:

— Auliu mă, e tot numai picioare!

— Și se duce parcă vine, strigă altul văzându-l că merge de a îndărateie.

— Ce să fie mo, strigară alții, hăsta nu-i lucru curat!

— Hauleo, hăsta-i dracu pe uscat, strigă un dănciuc mai fricos. Hai mă la bulibașa ăla al nostru, să vie ei să ne spue ce ei. El e om deștept, a văzut și știe multe... Vine bulibașa adus pe sus.

Se uită cioroiul, se uită, se uită Țiganii toți cu gurile căscate și cu răsuflările oprite la bulibașa.

Iar bulibașa, mutându-și luleaua dintr'un colț al gurii în altul și scuipând de câte va ori zise într'un târziu:

— Hapoi mă proștilor mă! Hăsta este ceva și se duce undeva și bulibașa plecă lăsând pe Țigani uitându-se la rac. Dar acum vezi că știau ce-i, le spusese doar bulibașa!

Petru Gh. Savin.

Printre picături.

Se întâmplase și Țiganul la secere la cumătru-so și numai îl apucă ploaia.

Cumătru cu ai lui văzând că se gătește a ploae, plecă mai înainte. Din urmă lăsă pe țigan să vină cu celelalte boclucuri printre care și-o cofă. Incepe a plouă de-a binelea, îi turnă vorba ceea, cu găleata.

Ajunge Românul ioarcă de apă acasă.

Da Țiganul ce s'apucă în urmă?

Mi se desbracă frumos, în pelea goală, își bagă boarfele în cofă Românului și mână.

Când ajunge aproape de sat, se îmbracă, și vine la Român acasă.

Românul își uscă hainele. Când vede pe Țigan îl întrebă mirându-se că nu-i plouat.

— „Da pe unde ai venit D-ta, cumetre de nu te-o plouat. Aei, — făcu Țiganul — printre picături... cumătrelule!

(De la Toader Păduraru din Zernești, 15 Iulie 1916).

Preot Petru Gh. Savin.

De vorbă cu cetitorii

D-lui Petru Boharlu preot Soșdea. Pentru noi, — cari ne-am grupat la „Cultura Poporului" numai pentru a luminà pe cei doritori de lumină — nu poate fi nici o mulțumire mai mare, de cât aceea că munca noastră este pricepută, simțită și judecată drept de acelcărora ne adresăm.

De aceea cuvintele calde ce ni le trimiți — și pe care le-am și publicat în cuprinsul acestui număr — sunt cea mai curată mângăere și cel mai bun îndemn la muncă neșovăelnică pe drumul pornit.

Te asigurăm că nu vom călcà alături de drumul drept pe care trebue să mergem și că vom aveà totdeauna trează dragostea de țară și neam și totdeauna puternic simțământul datoriei care ne va călăuzi spre bine și adevăr.

Se va trimite gazeta la toți cei ce s'au abonat și am luat măsuri ca să se trimită regulat. De altfel micile lipsuri în trimiterea gazetei cad și în sarcina poștei care nu e încă perfect organizată.

Trebue sa știți însă — și vă rog să ne credeți și să ne ertați — că gazeta noastră eșind în 17.000 de exemplere, cel mai mare tiraj care l-a atins o gazeta populară, îndură mari greutăți în expediție, greutăți care se vor înlătură cu timpul și sperăm că foarte curând.

Ținem samă de dorințele și recomandările cetitorilor și ne trudim să iasă gazeta cât mai curat; sunt însă și aici mici greutăți de tehnică tipografică, de care dacă nu suntem vinovați, ne dăm însă tot interesul ca să le înlăturăm.

Mai multor cetitori. Cele ce ne-ați trimis nu pot fi publicate. Ne pare foarte rău, dar nu putem altfel. Sunt anumite condițiuni de care trebue să ținem samă pentru a nu jigni bunul simț al cetitorilor.

Sătenilor din Ciuc Georgeni. Plângerea d-v. a primit-o d-l Director al gazetei noastre și a îndreptat-o spre d-l Petri care va luà toate măsurile să vi să face dreptate dacă cele arătate vor fi adevărate. Așteptați cercetările care vor veni curând.

V. N.

Cu numărul viitor al ziarului începem a publicà o serie de articole sub titlul „Povestea vieții lui V. Alexandri", datorite savantului Profesor al Universității din Cluj, și membru al Academiei Române, Gh. Vâlsan.

Atragem atențiunea tuturor cetitorilor noștri asupra frumuseței și importanței acestor articole, scrise într'o limbă ușoară, sub formă de poveste care se va citi cu folos și de popor și de intelectuali.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cronica săptămânei

Din lăuntrul hotarelor

Situaţia politică, dupăce săptămâna trecută păreà că va căpătà pentru un timp un punct de sprijin prin deschiderea Parlamentului — se înrăutăţeşte din nou, dând loc la *nesiguranţa* atât de dăunătoare în bunul mers al treburilor ţării. Cauzele acestei nesiguranţe le găsim în modul cum au început lucrările Sfatului Ţării şi retragerii definitive a celor mai importante partide politice dela şedinţe. Comunicatele Partidului Naţional din Ardeal, Partidului Naţional-Liberal, Partidului democrat al unirii din Bucovina şi Partidului ţărănist din Basarabie arată nestrămutata hotărîre a retragerii definitive precum şi o neobişnuită violenţă faţă de guvern. Pe de altă parte Sfatul Ţării, în care au venit în afară de reprezentanţii Partidului poporului acei ai grupării ţărăniste din Vechiul Regat conduse de d-nii Stere şi Mihalache — a început lucrările ocupându-se prea mult de chestiunile de interes personal. Astfel au fost oarecari desbinări cu prilejul alegerii birourilor şi a diferitelor comisiuni, majoritatea parlamentară neînţelegând că singură unirea poate asigurà stăpânirea actuală, când o atât de pestriţă tovărăşie de partide caută s'o răstoarne. Mai mult chiar, credinţa că declararea de vacante a locurilor ocupate azi de deputaţii şi senatorii din opoziţie, şi facerea a noui alegeri va fi folositoare guvernului, va aduce desigur alte încurcături ce vor influenţà în rău *adevărata legiuire* de care ţara are nevoie trecând peste toate certurile.

Ocupându-ne de lucrările Sfaturilor ţării în această săptămână, în afară de alegerea Preşedinţilor cari sunt d-nii Duiliu Zamfirescu la cameră şi d. General Coandă la senat, avem de semnalat răspunsul la „Mesaj" adică la cuvântarea M. Sale Regelui ţinută cu ocazia deschiderii Parlamentului. Acest răspuns este dus la Palat de către o comisiune aleasă de Parlament şi conţine părerile aleşilor naţiunii, pe cari M. Sa Regele trebue să le cunoască, ele constituind şi un plan de muncă viitoare.

Partidele din opoziţie în lupta de răsturnare a guvernului, de disolvare a Sfaturilor Ţării, cât şi în dorinţa de-a pricinui noui alegeri, — au hotărît să continue întrunirile poporale, spre a lămuri poporul şi a-l conduce pe calea luată de ele. Are desigur mult bine deşteptarea ţăranului la viaţa politică. Dar în toate este o măsură şi să nu uităm că bogăţia şi fericirea unei ţări n'o pot face numai conducătorii politici, dacă *munca plugarului şi muncitorului* nu-l întăreşte. Poporul nu trebue deci prea des tulburat în lucrările lui oricât de bune ar fi părerile şi credinţele oamenilor politici. Şi poate că această singură observaţiune am aveà de făcut şi cu prilejul Congresului Partidului Naţional-Liberal, care a adunat în Bucureşti peste trei zeci de mii de ţărani şi muncitori ce au aprobat noua organizare şi noul program al acestui partid, cerând totodată noui alegeri şi retragerea guvernului.

Situaţia economică şi financiară merge spre îmbunătăţire. Leul este azi preţuit la Paris 10 centime (bani francezi) şi greutăţile băneşti ale guvernului au mai trecut. D. Titulescu, ministrul de Finanţe, a reuşit în călătoria ce-a făcut-o la Paris pentru regularea unora din datoriile statului (sub forma bonurilor de Tezaur). Se spune deasemenea că a obţinut un împrumut în schimbul unor vânzări de pământuri bogate în petrol ce aparţin Statului şi a vânzării pe 10 ani a aurului produs de băile ardelene. Nu ne vine să credem însă că d. Titulescu, un bun Român, a înstreinat aceste avuţii, cu atât mai mult încă, cu cât într'o convorbire avută a declarat unui gazetar francez, că dacă România doreşte colaborarea, adică ajutorul capitalurilor (banilor) streine şi chiar a oamenilor pricepuţi din alte ţări, — ea nu va înstreinà niciodată însă isvoarele avuţiei sale, adică petrolul şi aurul.

Dar cu toată îmbunătăţirea financiară de care vorbiam, statul e departe încă de-a puteà face faţă cheltuielilor trebuitoare pentru a întreţine administraţia, justiţia, armata, mai ales în timpul de faţă când scumpirea traiului face cu neputinţă viaţa funcţionarilor de toate categoriile şi o urcare a salariilor este absolut trebuitoare. Pentru aceasta, *economia* şi o *severă încasare a impozitelor* aşezate cât mai drept şi fără a apăsà prea mult populaţia, este una din primele trebuinţi ale timpului de faţă. Din nenorocire economie nu se face şi încasarea impozitelor se amână pe fiecare zi cu toate că lucrările pregătitoare sunt gata şi legiuirea financiară a fost votată încă din vară. Astfel vedem că s'a amânat până la 1 Ianuar declaraţiunile ce trebue să le facă populaţia, lucru cu totul necugetat căci, ori legiuirea impozitelor e socotită de bună şi atunci trebue să ia pe dată fiinţă aplicându-se, spre a se însănătoşi finanţele statului, — sau legiuirea nu se poate aplicà şi atunci e nevoe de alcătuirea uneia noui.

Să sperăm că Sfaturile Ţării se vor ocupà cât de curând de această importantă chestiune asigurând astfel interesele statului şi propăşirea economică a naţiunei.

Biserica şi Şcoala. Ocupându-ne de mişcarea bisericească a ultimei săptămâni trebue să amintim că s'au închis consfătuirile Sfântului Sinod, urmând ca la 11 Decembrie să se adune la Bucureşti în sala mare a „Fundaţiei Carol I" Constituanta bisericească ce are menirea de-a face legiuirea de unificare a Bisericei ortodoxe din Ardeal şi Vechiul Regat. După ce această legiuire se va înfăptui, Sf. Sinod va fi din nou chemat în ziua de 16 Decembrie să ia act de noua reformă, urmând apoi mai departe consfătuirile.

Marea lucrare a unificării bisericeşti se pare că e pusă acum pe calea cea bună, desbinările fiind date uitării. Iată ce-a spus în această privinţă I. P. S. Sa *Mitropolitul* Bălan al Ardealului, unui ziar din Bucureşti: „Nu există nici o deosebire de dogme şi canoane între Biserica din Ardeal şi cea din vechiul Regat. In ceea ce priveşte organizaţia lor însă, fiind despărţite veacuri întregi erà firesc, din acest punct de vedere, să existe oarecari deosebiri. Organizaţia Bisericii din Ardeal are la temelie principii largi democratice cari reamintesc viaţa patriarhală ce o aveà biserica ortodoxă la începutul creştinismului. Biserica din Ardeal este o instituţie care prin organizaţia ce-o are cheamă la conducerea ei întreg clerul şi poporul. Biserica din Vechiul Regat a fost aproape cu totul lipsită de acest fel de organizaţie. Pentru aceasta lucrările de unificare mergeau prea greu la început. *Astăzi însă ne despart foarte puţine lucrari.* Acum în urma discuţiunilor ce s'au ţinut stăm foarte aproape şi am convingerea deplină, că unificarea administrativă a Bisericei se va termina în scurtă vreme. Ea va fi o operă frumoasă şi va înscrie o epocă de democraţie în istoria Bisericei ortodoxe". — Aceste sunt cuvintele încurajatoare ale I. P. S. Sale Mitropolitului Ardealului şi totodată zorile adunări tuturor creştinilor ortodoxi din România mare, într'o singură turmă, cu un singur păstor, astfel cum Mântuitorul a voit-o.

Şcoala trece printr'o grea criză. Situaţia nu e nouă, dar a o reaminti este a atrage atenţia asupra unui rău ce trebue cât mai repede curmat. Invăţătorii de toate gradele sunt într'o stare materială îngrijitoare prin micimea salariilor, cari de altfel nici nu se primesc la timp. Şcolarii nu pot face deasemenea faţă cheltuielilor trebuitoare pentru haine şi cărţi. In internate hrana ce se dă este peste seamă de proastă şi puţină punând în primejdie viaţa copiilor. Un părinte arată astfel într'o scrisoare adresată unui ziar că, într'un internat din Bucovina, copiii spre a stâmpărà foamea răscolesc gunoaiele după un os, cum făceau prizonierii noştri în lagărele germane. Astfel slăbesc generaţiile viitoare, copiii eşind din şcoli bolnavi şi prăpădiţi, nemai având puterea trebuitoare luptei vieţii şi îngroşind doar rândurile ofticoşilor.

Stăpânirea e datoare să vegheze pentru îndreptarea acestei stări de lucruri care ameninţă să înghită roadele unor sforţări de laudă.

Din afara hotarelor. Evenimentul cel mai important al zilei este terminarea conferinţei sau consfătuirii dela Washington. După cum am prevăzut-o, această consfătuire n'a dat nici un rezultat real. Dezarmarea ce trebuià să iasă din descuţiunile trimişilor marilor Puteri, a rămas o vorbă. Nimic nu s'a înfăptuit pentrucă interesele marilor Puteri erau vădit opuse şi sinceritatea trebuitoare unei bune înţelegeri lipseà. In privinţa aceasta ultima şedinţă a conferinţei a fost foarte caracteristică. In ea d. Schanzer, trimisul Italiei a cerut dezarmarea Iugoslaviei, un stat amic ce nu participă la Conferinţă. D. Briand trimisul Franţei în aceeaşi şedinţă răspunzând, a arătat că un stat prieten nu poate fi tratat ca un duşman şi totodată a cerut garanţii în numele Franţei, ca în cazul unui atac ea va fi apărată de toţi, dacă dezarmează azi. Tăcere adâncă s'a lăsat atunci în Conferinţă şi aşa... s'a renunţat de dezarmarea pe uscat. In ceea ce priveşte mărginirea armamentelor pe mare, deşi în principiu se admisese dela prima şedinţă, în practică au intervenit atâtea modificări încât azi ea se reduce la mai nimic...

In rezumat deci, conferinţa dela Washington s'a sfârşit fără a aduce nici o schimbare în mersul lumii şi fără a îndepărtà cel puţin războiul între Statele-Unite şi Iaponia, care este foarte ameninţător azi.

Altă chestiune foarte importantă ce ameninţă să mărească neînţelegerile în Europa este aceea a Turciei. Războiul între Greci şi guvernul turcesc al lui Kemal-Paşa continuă secătuind ambele popoare. Franţa a încheiat un tratat cu Kemal-Paşa. Anglia susţine pe Greci. Neînţelegerile între marile Puteri au de efect continuarea războiului. Grecii cer azi mediaţiunea, adică sfatul celorlalte mari state pentru încheierea păcii. Nu se ştie însă dacă se va ajunge la un bun sfârşit. In orice caz D. Saint-Aulaire, ministrul Franţei la Londra, a cerut în numele guvernului francez convocarea unei conferinţi franco-angleze ce se va ocupà între altele de această chestiune. De altfel această consfătuire erà trebuitoare şi pentru a regulà neînţelegerile între Franţa şi Anglia cu privire la moştenirea Turciei.

Privitor *la Albania* s'a încheiat o înţelegere între Grecia şi Serbia, din nenorocire însă mai mult pentru a nedreptăţi acest popor atât de viteaz şi cinstit.

Germaniei i s'a acordat de către Aliaţi un moratoriu, adică o păsuire, de doi ani pentru plata ratelor din datoriile sale. Aceasta pentrucă s'a constatat că era în absolută imposibilitete de-a face plăţile ce se cereau. In acest timp însă aliaţii vor face un sever control asupra finanţelor ei pentru a asigurà economii şi încasări serioase.

— Bucium. —

INFORMAŢIUNI

Onorată redacţie,

Dintre multele ziare, ce răsar acum — întocmai ca ciupercile după ploaie — am aflat, că cea mai serioasă, cea mai naţională — patriotică — şi cea mai edificătoare şi de cultură foaie pentru săteanul nostru — căruia nu-i trebue politică, ci cultură — este „Cultura Poporului", pentru răspândirea căreia ar trebui să facă propagandă fiecare conducător adevărat şi firesc dela sat. Apreciem şi ne închinăm înaintea muncii sfinte româneşti ce se desfăşoară de către *Românii mari şi idealişti* grupaţi în jurul „Culturii poporului".

Cu posta de azi am trimis 150 lei (una suta cincizeci lei) abonamente pe un an pentru următorii mei parohieni: Ioan Peia econom Nr. 1, Gheorghe Mioc econom Nr. 127, Constantin Magda econom-cioinicer, Gheorghe Totomir cantor şi „Casa Culturală" română din Şoşdea, jud. Timiş, pe seama cărora rog trimiterea foaei cu posibilă grăbire. Primirea abonamentelor rog să se recunoască la Posta Redacţiei. Nu sunt contra, dacă puţinelele mele şiruri se vor publicà, aflându-se că ar fi în interesul răspândirii foaei.

Ramân al On. Redacţiuni cu deosebită stimă

Şoşdea la 26 Noembrie 1921.

Petru Boharţu
preot ortodox.

Dela Primăria oraşului Cluj,

La cererea Comitetului cultural al muncitorimii din Cluj, pentru a i se pune la dispoziţie sala din Reduta — încunoştiinţăm pe toţi cei interesaţi, că în ziua de Joi a fiecării săptămâni această sala dela oarele 7 seara începând va fi ocupată de către Comitetul susamintit.

Cluj, la 23. Nov. 1921.

Primar:
Dr. Pop.

Publicitatea Culturei Poporului

Atentat la viața lui Cicerin

Riga 13. — Se anunță din Moscova că un menșevic a atentat la viața lui Cicerin, trăgând asupra lui mai multe focuri de revolver, cari însă nu l-au atins.

Atentatorul a fost arestat. De asemenea au fost arestați alți 3000 de menșevici.

Amanunte asupra înlăturării Habsburgilor

Din cercuri autorizate deținem următoarele amănunte asupra chipului cum s'a rezolvat chestiunea Habsburgilor în Ungaria.

Când a sosit nota adresată de conferința ambasadorilor prin care s'a cerut guvernului ungurese să specifice nu numai că Habsburgii au pierdut dreptul la tronul Ungariei, dar că nici nu vor putea fi aleși niciodată, guvernul ungurese a răspuns că, în momentul sosirii acestei note legea, fusese votată. Acelaș guvern adaogă că art. 3 al menționatei legi prevede că nimeni, afară de guvern, nu poate să propună nici un candidat decât cu asentimentul Puterilor reprezentate în conferința ambasadorilor. Mai mult, guvernul se obligă să facă să se voteze o lege prevăzând pedepse penale pentru oricine ar face propagandă pentru vreun Habsburg sau pentru orice alt candidat la tronul Ungariei. In acest chip, singur guvernul este îndreptățit să facă propunerea candidatului în condițiunile arătate.

Conferința ambasadorilor, considerând că acest legământ al Ungariei care intră astfel în dreptul internațional, este și mai puternic decât o lege votată de Ungaria, a primit declarațiunea de mai sus și a considerat chestiunea ca închisă.

Publicațiune

Regimentul 17 Vânători cu reședința în Garnizoana Zalău Transilvania are nevoie, că în conf. cu ord. M. R., No. 37575/921, de un maistor Croitor și Cismar cu solda de submaistor clasa III, plătiți cu solda de Plutonieri, plus toate drepturile unui reangajat ca: lemne, gaz și celelalte articole prevăzute de legea de reangajare. Cei ce doresc a ocupa aceste posturi vor înainta actele de urgență la reședința de mai sus.

p. conf. adjutantul Reg.
Locot. *Stanciu*

BANCA ROMANEASCA

SOCIETATE ANONYMĂ

Capital Social 160,000.000 Lei — Sediul Central: BUCURESTI.

SUCURSALE:

Arad, Bălți, Brașov, Bazargic, Chișineu, Cernăuți, Constanța, Galați, Cluj, Ismail, Târgu-Mureșului, Oradea-Mare, Sibiu, Tulcea, Timișoara.

Face orice operațiuni de bancă.

BANCA NATIUNEI

SOCIETATE ANONIMA

CAPITAL SI REZERVE LEI 175.000.000

BUCUREȘTI

CALEA VICTORIEI 98 (Piata Palatului Regal)

BANCI AFILIATE: LONDRA, PARIS, MILANO, VIENA, BRUNN (Cehо-Slovac la etc.)

cum și în principalele orașe din țară.

Execută orice operațiuni de Bancă în general. — Scont. — Avansuri pe ipoteci, gajuri de efecte publice, secțiuni și mărfuri. — Efectuează plăți și incasări. Emite cecuri și scrisori de credit în țară și în străinătate. — Primește depuneri spre fructificare. — Execută ordine de Bursă. — Conturi curente.

A apărut

„COMOARA SUFLETULUI"

care cuprinde: cântece poporale de iubire și despre fire cântece de plugărie, păstorie și pescărie, cântece ostășești, colinzi, urături, rugăciuni ș. a. pentru toate vârstele, stările sufletești și îndeletnicirile poporului român.

Prețul (128 pagini) Lei 4.

Revânzătorilor rabat. — Se comandă dela Librăria „ȘCOALA ROMÂNĂ" din Suceava (Bucovina). Costul se trimite înainte.

In Editura „Scoalei Române" au apărut de asemeni și alte *cărticele religioase — poporale, de cântece, povestiri ș. a.* al căror catalog se trimite gratuit oricui îl cere. Spre a înlesni onor. cetitori cunoașterea cărților noastre, îi rugăm să binevoiască a ne înștiința în cari gazete cetite de ei, ar dori să publicăm titlul și prețul cărților noastre, care după cuprins sunt foarte folositoare.

BANCA CENTRALA

Pentru industrie si Comert s. p. a.
Cluj, Str. Regina Maria No. 6—8
(casele proprii).

Capital social Lei **50,000.000** deplin vârsat

Sectia de Bancă — Sectia de Mărfuri

FILIALE:

Sibiu, Arad, Turda, Alba-Iulia, Hațeg, Satu-Mare, Reprezentanti stabili în Bucuresti, Kosice, Praga și Wiena.

ANUNCIURILE si RECLAMELE se primesc la Agentia „Soarele" Cluj, Strada Iuliu Maniu, 3

Director *S. CRAIOVEANU.* Tipărit cu mașina rotativă CARTEA ROMÂNEASCĂ institut de arte grafice „Cosinzeana" Cluj, str. Universității No. 3 C. 1264